

Multiple Intelligence Profiles of Senior High School Students within the Framework of Their Self-Perceptions

Rüştü YEŞİL

Ahi Evran University, Faculty of Education

Özgen KORKMAZ

Mevlana University, Faculty of Education

Abstract

The aim of this research is to determine the multiple intelligence profiles of senior high school students within the framework of their self-perceptions. This research was conducted with the descriptive qualitative model. The study group of this research consists of 490 senior high school students. Research data were collected through the Multiple Intelligence Perception Scale developed by Yeşil and Korkmaz. As a result, while social intelligence levels are high in general in all high schools, musical-rhythmic intelligence and visual-spatial intelligence levels are low in general. When the high schools that give vocational and academic education are examined after being grouped; the logical-mathematical, visual-spatial, intrapersonal and naturalistic intelligence levels of Anatolian-science high school students; the verbal-linguistic and social intelligence levels of classical high school students; and the musical-rhythmic and physical-kinesthetic intelligence levels of vocational high school students are higher than those of students enrolled in the other types of high schools.

Keywords: *Multiple intelligence, high school education, orientation-guidance, self-knowledge*

SUMMARY

Student-orientedness is seen as the most important characteristic of the contemporary education approach. It can be argued that the main principles of the student-oriented education are to determine and to crystallize students' skills and characteristics, to inform them about their skills and characteristics, and to enable them to improve by orienting them towards their skills and characteristics. Based on the multiple intelligence theory, the borders of which have been defined by Garder and which is covered frequently in the studies on education, it can be argued that it is important to orient students properly by accurately determining their skill or intelligence profiles in order for them to become successful in their social or professional lives. For this reason, it is important to determine how students' intelligence profiles are shaped by the education given in high schools, to what extent intelligence types are crystallized,

how students perceive themselves in terms of their intelligence profiles, and whether there exists a relationship between the character of their high schools and their intelligence profiles. In other words, it is important to determine to what extent high schools fulfill their functions in terms of these aspects.

Purpose of the Study

The aim of this research is to determine the multiple intelligence profiles of senior high school students within the framework of their self-perceptions. The sub-questions of the research is as follows:

1. Do the intelligence profiles of senior high school students differ according to the types of high school?
2. Is there a difference between the intelligence profiles of senior high school students who attend vocational high schools and those of senior high school students who attend high schools giving academic education?

METHOD

This research was conducted with the descriptive qualitative model. The study group of this research consists of 490 senior high school students enrolled in the nine high schools in the city center of Kırşehir. The stratified sampling technique was used by considering the student numbers in high schools in determining the study group. Research data were collected through literature review and the Multiple Intelligence Perception Scale developed by Yeşil and Korkmaz (2010). According to the validity and reliability studies carried out by Yeşil and Korkmaz (2010); of the scale that consists of eight scales, KMO values differ between 0,833 and 0,952, extracted variances differ between %42,942 and %55,591, Cronbach's Alpha coefficients differ between 0,785 and 0,926. The data collected through the scale were analyzed by performing percentage, arithmetic mean, Anova and Tukey HSD tests ($p < 0,05$).

FINDINGS & RESULTS

While social intelligence levels are high in general in all high schools, musical-rhythmic intelligence and visual-spatial intelligence levels are low in general. This finding is in parallel with the literature. Studies conducted by Canoğlu (2004), Gürçay and Eryılmaz (2002) and Uysal and Eryılmaz (2006) have reached similar findings.

When high schools are examined according to each type of intelligence; the verbal-linguistic intelligence levels of science high school (SHS) and visual arts high school (VAHS) students are significantly higher than those of girls' vocational high school (GVHS), Sıddık Demir Anatolian high school (SAHS) and industrial high school (IHS) students. The logical-mathematical intelligence levels of Anatolian teacher high school (ATHS) and SHS students are significantly higher than those of students enrolled in other types of high school. On the other hand, the logical-mathematical intelligence levels of imam-hatip high school (IHHS) and GVHS students are

significantly lower than those of SAHS, Kırşehir high School (KHS) and IHS students. The visual-spatial intelligence levels of SHS students are significantly higher than those of ATHS, IVHS, IHHS, KHS, GVHS, SAHS and Trade high school (THS) students. The intrapersonal intelligence levels of SHS and ATHS students are significantly higher than those of GVHS, IHHS and THS students. The musical-rhythmic intelligence levels of senior SHS students are significantly higher than those of KHS, IVHS, GVHS, ATHS and SAHS students. The musical-rhythmic intelligence levels of THS students are significantly higher than those of ATHS and SAHS students. The physical-kinesthetic intelligence levels of senior SHS students are significantly higher than those of ATHS, KHS and SAHS students.

It can thus be concluded that the verbal intelligence levels of VAHS and SHS students; the logical-mathematical intelligence levels of ATHS and SHS students; the verbal, logical-mathematical, intrapersonal, visual-spatial, musical-rhythmic and physical-kinesthetic intelligence levels of SHS students are higher than those of students enrolled in the other types of high schools. On the other hand, the logical-mathematical intelligence levels of IHHS and GVHS students are significantly lower than those of students enrolled in the other types of high schools.

When the high schools that give vocational and academic education are examined after being grouped; the logical-mathematical, visual-spatial, intrapersonal and naturalistic intelligence levels of Anatolian-science high school students; the verbal-linguistic and social intelligence levels of classical high school students; and the musical-rhythmic and physical-kinesthetic intelligence levels of vocational high school students are higher than those of students enrolled in the other types of high schools.

When the differences in terms of the types of intelligence are examined; the logical-mathematical intelligence levels of Anatolian-science high school students are significantly higher than those of classical and vocational high school students, and the logical-mathematical intelligence levels of classical high school students are significantly higher than those of vocational high school students. On the other hand, the intrapersonal intelligence levels of Anatolian-science and classical high school students are significantly higher than those of vocational high school students.

There exist very few studies in the literature on the multiple intelligence theory at the high school level. This fact has also been pointed out by Demirel (2000) and Hürşen and Özçınar (2008). Therefore, the results related to the influence of different types of high school on students' multiple intelligence profiles could not be discussed adequately.

Orta Öğretim Son Sınıf Öğrencilerinin Öz Algıları Çerçevesinde Çoklu Zeka Profilleri

Rüştü YEŞİL

Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özgen KORKMAZ

Mevlana Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Özet

Bu araştırmanın amacı üniversite sınavlarına giriş aşamasına gelen öğrencilerin öz algıları çerçevesinde çoklu zeka profillerini belirlemektir. Bu araştırma, betimsel nitelikte olup tarama modelinde yürütülmüş bir çalışmadır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 490 on ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verileri Yeşil ve Korkmaz (2010) tarafından geliştirilen Çoklu Zeka Öz Algı Ölçeği kullanılarak kaynak gruplardan toplanmış ve şu sonuçlar elde edilmiştir: Öğrencilerin sosyal zeka algıları, tüm liselerde genel olarak yüksek; müziksel-ritmik zeka ile görsel uzamsal zeka algıları ise genel olarak daha düşüktür. Mesleki ve akademik eğitim veren liseler gruplanarak incelendiğinde; genel olarak anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerin mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, içsel ve doğacı zeka özalgıları; genel lise öğrencilerinde sözel-dilsel ve sosyal zeka; meslek lisesi öğrencilerinde ise müziksel-ritmik ve bedensel-kinestetik zeka düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir.

Anahtar Kelimeler: Çoklu zeka, ortaöğretim, yönelme-yönlendirme, kendini tanıma

Çağdaş eğitim anlayışını karakterize eden özelliklerinin başında öğrenci merkezilik sayılmaktadır (Açıkgöz, 2003; Gömleksiz ve Kan, 2007; Hoffmann, 1996; Senemoğlu, 2009; Turan ve Akpınar, 2008). Öğrenci merkezilik; öğrenciyi esas alma, onun kendisini tanıması ve geliştirmesi, onun ilgi, ihtiyaç ve diğer özellikleri çerçevesinde biçimlenmesi esaslarına dayanan bir eğitim yaklaşımını ifade etmektedir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun II. Bölümü'nde, "Yönelme" ilkesinden söz edilmektedir. Buna göre bireylerin; ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda farklı okullara/programlara yöneltilerek yetiştirileceği; eğitim sisteminin, her bakımdan yönelmeyi sağlayacak şekilde yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Yönelme işinin sağlıklı temellere dayandırılarak yapılması gereken öğretim kademelerinden birini ortaöğretim kurumları oluşturmaktadır (Bilgili, 2001; Özgüven, 1998). Milli Eğitim Temel Kanunu'nun orta öğretimin amaç ve görevlerini belirleyen 28. maddesinde "öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, eğilim ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak" şeklinde ifade edilmektedir. 30. maddede ise yönelmenin ilköğretimde başladığı; ancak, yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre

yeniden yönlentmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam edileceği belirtilmektedir. Buna göre ortaöğretimde yapılacak yönlendirmenin, olası yanlışlardan da kurtarılarak öğrenciler hakkında en doğru yönlentme kararlarının verilmesi gereken öğretim kademesi olduğu söylenebilir.

Yönlentmenin sağlıklı yapılabilmesi için sağlam temellere dayandırılması önemli bir gerekliliktir. Bu gerekliliği yerine getirebilmenin ilk şartı ise yönlentme yapılacak öğrencilerin doğru tanınabilmesidir (Özgüven, 1998; Kepçeoğlu, 1992; Semerci, 2009). Bu nedenle yönlentmenin doğru yapılabilmesinin, öğrencilerin ilgi, eğilim ve yetenekleri yönüyle doğru tanınabilmesi ile yakın ilişki içerisinde olduğu söylenebilir.

İlgili literatür incelendiğinde öğrencilerin mesleklerinde başarılı olabilmeleri için meslek alanları ile ilgili yetenek alanlarının önemli değişkenlerden biri olduğunun sıklıkla vurgulandığı dikkati çekmektedir (Başaran, 2004; Kepçeoğlu, 1992; Kuzgun, 1986; Özgüven, 1998; Saban, 2002). Yetenek alanları ile ilgili Gardner (1993a), bir sınıflama yapmıştır. “Çoklu Zeka Kuramı”nda Gardner (1999), insan zekâsının tek bir boyutla açıklanamayacak kadar çok sayıda yetenekleri içerdiğini ileri sürmektedir. Gardner, zekâyı bir kişinin bir veya birden fazla kültürde değer bulan bir ürün ortaya koyabilme kapasitesi; gerçek hayatta karşılaştığı problemlere etkin çözümler üretebilme becerisi ve çözüme kavuşturulması gereken yeni veya karmaşık problemleri keşfetme yeteneği olarak tanımlamaktadır. Çoklu Zekâ Kuramı ile zekâ konusuna daha geniş bir görüş açısı kazandırmak üzere Gardner, insanların farklı şekillerde sahip oldukları yetenek ve potansiyelleri “zekâ alanları” olarak adlandırmıştır (Gardner,1997).

Gardner'in çoklu zeka kuramını oluşturan sekiz zeka türü; dilsel (Sözel) zeka, mantıksal matematiksel zeka, görsel uzamsal zeka, müziksel ritmik zeka, bedensel kinestetik zeka, kişilerarası zeka, içsel zeka ve doğa zekasıdır (Gardner, 1999).

Gardner'in çerçevesini çizdiği ve eğitim alanında yapılan çalışmalara da sıklıkla konu edilen çoklu zeka kuramı çerçevesinde; öğrencilerin sosyal ya da mesleki hayatlarında başarılı olabilmeleri için yetenek ya da zeka profillerine ilişkin doğru belirlemeler yapılarak uygun bir yönlendirme yapılmasının önemli olduğu söylenebilir. Buna göre, Saban'ın (2002) da belirttiği gibi, günümüz okullarının çocukların her yönden gelişimlerine yapabilecekleri en büyük ve en önemli katkı, onların sahip oldukları ilgi ve yetenekleri keşfetmek ve onları bu ilgi ve yetenekleri doğrultusunda gelecekte en mutlu en yeterli olabilecekleri bir alana yönlendirebilmektir. Buna göre, hem öğrencilerin hem de ilgili diğer kesimlerin öğrencilerin yönlendirilmelerine ilişkin sağlıklı değerlendirmeler yapabilecek kadar tanınması ve tanıtılması durumunda ortaöğretim kurumlarının yönlendirme açısından işlevini yerine getirebileceğinden söz edilebilir.

Ortaöğretim kurumlarının bu işlevini yerine getirebilmesi ile birlikte öğrencilerin akademik başarıları, öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmeleri, genel ve mesleki yaşamlarına ilişkin doğru yönelmelerle birlikte başarılı ve mutlu bir mesleki yaşam sürdürebilmelerine önemli katkılar sağlanabilir. Nitekim yapılan araştırmalar ve bilim adamlarının düşünceleri, bu beklentiye haklı çıkaracak niteliktedir (Açıkgöz, 2003; Allen, 1997; Campell, 1989; Gündesli, 2006; Yavuz, 2001). Buna göre, ortaöğretim kurumlarında verilen eğitimle birlikte öğrencilerin zeka profillerinin nasıl biçimlendiğinin ve ne düzeyde belirginleştiğinin; öğrenim gördükleri ortaöğretim kurumunun niteliği ile zeka profilleri arasında bir ilişkinin bulunup bulunmadığının;

böylelikle ortaöğretim kurumlarının işlevini ne düzeyde yerine getirebildiklerinin belirlenmesinin önemli olduğu söylenebilir.

Bu çalışma, ortaöğretim kurumlarının son aşamasına gelmiş öğrencilerin çoklu zeka kuramında tanımlanan zeka türlerine göre zeka profillerinin belirlenmesi; bu özellikleri açısından öğrencilerin kendilerini nasıl algıladıklarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, “Üniversite sınavlarına giriş aşamasına gelen öğrencilerin öz algıları çerçevesinde çoklu zeka profilleri nasıldır?” sorusuna cevap bulmaktır. Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Lise türlerine göre son sınıf öğrencilerinin zeka profillerine ilişkin özalgıları nasıldır?
2. Son sınıf öğrencilerinin zeka profilleri, lise türlerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Meslek liseleri ile akademik eğitim veren liselerdeki son sınıf öğrencilerinin zeka profilleri arasında farklılaşma var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel bir çalışmadır ve tarama modelinde yürütülmüştür. Bilindiği gibi betimsel araştırmalar, ilgilenilen durumu tanımlamayı amaçlamaktadır. Tarama modelleri ise var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir (Karasar, 1999). Bu çalışmada da, orta öğretim son sınıf öğrencilerinin; zeka profillerine ilişkin öz algıları betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir İl Merkezindeki 9 lisede öğrenim göre toplam 490 on ikinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken liselerdeki genel öğrenci sayıları dikkate alınarak tabakalamalı örneklem tekniği kullanılmıştır. Ölçeğin uygulandığı okullara göre öğrenci dağılımı Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1.
Ölçek Uygulanan Grupların Liselere Göre Dağılımı

Liseler	Gönderilen Ölçek Sayısı	Dönen Ölçek Sayısı
Anadolu Öğretmen Lisesi (AÖL)	70	70
Endüstri Meslek Lisesi (EML)	70	60
Fen Lisesi (FL)	40	37

Güzel Sanatlar Lisesi (GSL)	40	22
İmam Hatip Lisesi (İHL)	40	40
Kırşehir Lisesi (KL)	60	54
Kız Meslek Lisesi (KML)	60	51
Sıdık Demir Anadolu Lisesi (SDAL)	70	63
Ticaret Lisesi (TL)	40	23
Toplam	490	420

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, literatür taraması ve Yeşil ve Korkmaz (2010) tarafından geliştirilen Çoklu Zeka Öz Algı Ölçeği kullanılarak kaynak gruplardan toplanmıştır. Yeşil ve Korkmaz (2010) tarafından yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına göre 8 ayrı alt ölçekten oluşan ölçeğin; KMO değerleri 0,833 ile 0,952 arasında; açıklanan varyansları %42,942 ile %55,591 arasında; Cronbach Alpha katsayıları ise 0,785 ile 0,926 arasında değişmektedir.

Yapılan bu çalışmada ise ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği ile ilgili değerler Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2.
Çoklu Zeka Öz Algı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Alt Ölçekler	Madde Sayısı	KMO	Bartlet	Açıklanan Varyans	Alpha
Sözel Dilsel Zeka	14	0,850		52,539	0,828
Sosyal (Kişilerarası) Zeka	16	0,842		44,338	0,804
Mantıksal-Matematiksel Zeka	21	0,931		55,256	0,891
Görsel-Uzamsal Zeka	17	0,896	p<.01	50,722	0,885
İçsel Zeka	20	0,885		43,853	0,831
Müziksel-Ritmik Zeka	19	0,920		53,940	0,911
Bedensel-Kinestetik Zeka	14	0,871		47,131	0,830
Doğa Zekası	22	0,898		45,447	0,890
Toplam	143	-	-	-	0,959

Verilerin Analizi

Ölçek ile toplanan veriler üzerinde yüzde, aritmetik ortalama, Anova ve Tukey HSD testleri yapılarak elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Fark ve ilişkilerin anlamlılık düzeyi olarak ise $p<0,05$ düzeyi yeterli görülmüştür.

5 dereceli Likert tipi ölçeğe verilen yanıtlar toplanarak her bir alt ölçek için ham puanlar hesaplanmış ve bu ham puanlar soru sayısına bölündükten sonra 20 ile çarpılarak en düşük 20 ve en yüksek 100 değerini alan bir standart puana çevrilmiştir. Bütün alt ölçekler için olası en düşük ve en yüksek değerler sabittir. Buna göre her bir

alt ölçekten alınan puan aralıkları; 20-35 puan “çok düşük”; 36-51 puan “düşük; 52-67 puan “orta”; 68-83 puan “yüksek”; 84-100 puan ise “çok yüksek” olarak anlandırılıp yorumlanmıştır.

BULGULAR

Lise Türlerine Göre Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profilleri

Tablo 3’de lise son sınıf öğrencilerinin öğrenim gördükleri liselere göre çoklu zeka profilleri özetlenmiştir.

Tablo 3.

Lise Türlerine Göre Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profilleri

Zeka Türü		AÖL	EML	FL	GSL	İHL	KL	KML	SDAL	TL
N		70	60	37	22	40	54	51	63	23
Sözel Dilsel Zeka	X	67,82	66,10	74,43	75,84	66,61	69,39	66,11	62,95	71,92
	Ss	12,35	10,33	14,31	11,93	11,24	10,68	12,70	11,65	11,63
Sosyal Zeka	X	80,13	79,52	82,97	83,81	78,59	82,11	78,97	79,92	81,47
	Ss	10,43	9,46	10,56	7,89	13,94	8,08	9,23	11,00	10,89
Mantıksal-Matematiksel Zeka	X	79,55	68,30	83,50	61,56	56,98	68,47	59,46	70,19	67,70
	Ss	9,36	12,85	10,94	17,65	18,69	16,18	16,27	11,87	14,59
Görsel – Uzamsal Zeka	X	63,90	61,39	75,77	66,26	58,15	64,34	64,22	58,26	58,87
	Ss	12,86	14,48	15,64	20,78	21,29	16,42	17,19	15,00	18,27
İçsel Zeka	X	78,16	71,13	79,35	78,32	67,98	75,59	69,27	73,90	65,78
	Ss	8,53	11,61	13,94	10,59	23,03	10,96	17,38	10,74	24,89
Müziksel-Ritmik Zeka	X	52,84	57,65	71,58	64,93	59,74	58,23	57,50	51,61	66,59
	Ss	16,28	16,66	16,79	22,78	16,62	18,61	17,06	14,75	22,66
Bedensel – Kinestetik Zeka	X	65,18	70,50	75,56	74,16	65,71	64,97	68,80	62,04	66,77
	Ss	13,52	16,59	17,01	16,09	15,29	17,70	14,39	14,53	20,70
Doğacı Zeka	X	67,30	68,39	74,74	72,36	69,86	66,23	66,22	65,21	62,57
	Ss	13,82	15,37	16,69	14,37	18,41	17,73	16,64	14,12	18,04

Tablo 3’de, liselere göre farklı zeka türlerine ilişkin öğrencilerin öz algı puanlarına yer verilmiştir. Buna göre çoklu zeka öz algı ortalama puanları çerçevesinde; AÖL öğrencilerinin 52,84 (müziksel-ritmik zeka) ile 80,13 (sosyal zeka) arasında; EML öğrencilerinin 57,65 (müziksel-ritmik zeka) ile 79,52 (sosyal zeka) arasında; FL öğrencilerinin 71,58 (müziksel-ritmik zeka) ile 83,50 (mantıksal-matematiksel zeka) arasında; GSL öğrencilerinin 61,56 (mantıksal-matematiksel zeka) ile 83,81 (sosyal zeka) arasında; İHL öğrencilerinin 56,98 (mantıksal-matematiksel zeka) ile 78,59 (sosyal zeka) arasında; KL öğrencilerinin 58,23 (müziksel-ritmik zeka) ile 82,11 (sosyal zeka) arasında; KML öğrencilerinin 59,46 (mantıksal-matematiksel zeka) ile 78,97 (sosyal zeka) arasında; SDAL öğrencilerinin 58,26 (görsel-uzamsal zeka) ile 79,92 (sosyal zeka) arasında; TL öğrencilerinin ise 58,87 (görsel-uzamsal zeka) ile 81,47 (sosyal zeka) arasında olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan zeka türlerine göre ise; sözel zeka türünde 66,10 (EML) ile 75,84 (GSL) arasında; sosyal zeka türünde 78,59 (İHL) ile 83,81 (GSL) arasında; mantıksal-matematiksel zeka türünde 56,98 (İHL) ile 83,50 (FL) arasında; görsel –uzamsal zeka türünde 58,15 (İHL) ile 75,77 (FL) arasında; İçsel zeka türünde 65,78 (TL) ile 79,35 (FL) arasında; müziksel-ritmik zeka türünde 51,61 (SDAL) ile 71,58 (FL) arasında; bedensel-kinestetik zeka türünde 62,04 (SDAL) ile 75,56 (FL) arasında; doğacı zeka türünde ise 62,57 (TL) ile 74,74 (FL) arasında olduğu görülmektedir.

Buna göre sosyal zeka türünün tüm liselerde genel olarak yüksek olduğu; buna karşılık müziksel-ritmik zeka ile görsel uzamsal zekanın genel olarak daha düşük olduğu söylenebilir. Sosyal zekanın tüm derslerde işlenip geliştirilebilecek bir zeka alanı olmasına karşılık müziksel-ritmik ve görsel uzamsal zeka türünün yalnızca resim ve müzik derslerinde sık kullanılabilen bir zeka türü olması, bu sonucu doğurmuş olabilir.

Diğer taraftan, Liseler açısından GSL'nin sözel ve sosyal zeka türlerinde, FL'nin ise mantıksal-matematiksel zeka, görsel uzamsal zeka, içsel zeka, müziksel-ritmik zeka, bedensel kinestetik zeka ve doğacı zeka türlerinde diğer liselere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. FL öğrencilerinin, diğer lise öğrencilerine göre okul eğitiminde daha başarılı öğrenciler olmaları bu sonucu doğurmuş olabilir. Bununla birlikte özellikle müziksel-ritmik ve görsel-uzamsal zeka düzeyinin, GSL öğrencilerinde daha yüksek olması beklenen bir durumdur. GSL öğrencilerinde bu zeka türlerinin FL öğrencilerine göre düşük çıkması ilginç bulunmuş; ancak açıklanamamıştır. Buna karşılık GSL öğrencilerinin sosyal ve sözel-dilsel zeka türlerinde diğer liselere göre daha yüksek puan elde etmeleri, onların eğitim ortamlarındaki etkinlikleri sayesinde, bir topluluk önünde sözlü ve görsel etkinlikleri daha sık yapabilme imkanlarına sahip olmaları ile açıklanabilir.

Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profillerinin Lise Türlerine Göre Farklılaşma Durumu

Tablo 4.

Lise Türlerine Göre Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profillerindeki Farklılaşma

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey HSD	
Sözel Zeka	Gruplar Arası	5434,202	8	679,275	4,845	,000	FL ve GSL ile KML, SDAL, EML
	Grup İçi	57618,404	411	140,191			
	Toplam	63052,606	419				
Sosyal Zeka	Gruplar Arası	980,882	8	122,610	1,158	,323	Yok
	Grup İçi	43513,478	411	105,872			
	Toplam	44494,360	419				
Mantıksal-Matematiksel Zeka	Gruplar Arası	27356,168	8	3419,521	17,395	,000	AÖL ve FL ile SDAL, KL, EML, TL, GSL,
	Grup İçi	80793,013	411	196,577			

	Toplam	108149,181	419				KML, İHL İHL ve KML ile KL, SDAL, EML
Görsel – Uzamsal Zeka	Gruplar Arası	9390,881	8	1173,860	4,398	,000	FL ile AÖL, EML, İHL, KL, KML, SDAL, TL
	Grup İçi	109704,106	411	266,920			
	Toplam	119094,987	419				
İşsel Zeka	Gruplar Arası	7377,791	8	922,224	4,445	,000	FL ve AÖL ile KML, İHL, TL
	Grup İçi	85270,920	411	207,472			
	Toplam	92648,712	419				
Müziksel – Ritmik Zeka	Gruplar Arası	14114,520	8	1764,315	5,649	,000	FL ile AÖL, EML, KL, KML, SDAL TL ile AÖL, SDAL
	Grup İçi	128361,357	411	312,315			
	Toplam	142475,877	419				
Bedensel – Kinestetik Zeka	Gruplar Arası	6736,908	8	842,113	3,350	,001	FEN ile AÖL, KL, SDAL
	Grup İçi	103306,993	411	251,355			
	Toplam	110043,901	419				
Doğacı Zeka	Gruplar Arası	3760,929	8	470,116	1,845	,067	
	Grup İçi	104709,708	411	254,768			Yok
	Toplam	108470,637	419				

Tablo 4’de lise türlerine göre öğrencilerin Sözel Zeka ($F_{(8-411)}=4,845$; $p<0,001$), Mantıksal-Matematiksel Zeka ($F_{(8-411)}=17,395$; $p<0,001$), Görsel-Uzamsal Zeka ($F_{(8-411)}=4,398$; $p<0,001$), İşsel Zeka ($F_{(8-411)}=4,445$; $p<0,001$), Müziksel-Ritmik Zeka ($F_{(8-411)}=5,649$; $p<0,001$) ve Bedensel Kinestetik Zeka ($F_{(8-411)}=3,350$; $p<0,005$) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Farklılaşmanın hangi lise türleri arasında gerçekleştiğini belirlemeye üzere yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre Sözel Dilsel Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın FL ve GSL ile KML, SDAL ve EML arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Sözel Dilsel Zeka puan ortalaması 74,43, GSL öğrencilerinin ise 75,84’tür. Buna karşılık KML öğrencilerinin 66,11, SDAL öğrencilerinin 62,95 ve EML öğrencilerinin ise 66,10’dur. Buna göre FL ve GSL öğrencilerini Sözel Dilsel Zeka düzeylerinin KML, SDAL ve EML öğrencilerinin Sözel Dilsel Zeka düzeylerinden anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir.

Mantıksal-Matematiksel Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın AÖL ve FL ile geriye kalan tüm liseler arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Mantıksal-Matematiksel Zeka puan ortalaması 83,50 ve AÖL öğrencilerinin puan ortalaması 79,55’dir. SDAL öğrencilerinin 70,19, KL öğrencilerinin 68,47, EML öğrencilerinin 68,30, TL öğrencilerinin ortalaması ise 67,70, GSL öğrencilerinin 61,56, KML öğrencilerinin 59,46 ve İHL öğrencilerinin 56,98’dir. Buna göre AÖL ve FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Mantıksal-Matematiksel Zeka düzeylerinin diğer yedi lisedeki

öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir. Öte yandan İHL ve KML ile KL, SDAL, EML arasında da anlamlı farklılaşma vardır. İHL on ikinci sınıf öğrencilerinin Mantıksal-Matematiksel Zeka puan ortalaması 56,98, KML öğrencilerinin puan ortalaması 59,46'dır. Buna karşılık SDAL öğrencilerinin 70,19, KL öğrencilerinin 68,47 ve EML öğrencilerinin puan ortalaması ise 68,30'dur. Buna göre İHL ve KML öğrencilerinin Mantıksal-Matematiksel Zeka düzeylerinin SDAL, KL ve EML öğrencilerine göre anlamlı derecede düşük olduğu söylenebilir.

Görsel-Uzamsal Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın FL ile AÖL, EML, İHL, KL, KML, SDAL ve TL arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Görsel-Uzamsal Zeka puan ortalaması 75,77'dir. Buna karşılık KL öğrencilerinin 64,34, KML öğrencilerinin 64,22, AÖL öğrencilerinin 63,90, EML öğrencilerinin 61,39, TL öğrencilerinin 58,57, SDAL öğrencilerinin 58,26 ve İHL öğrencilerinin ise 58,15'dir. Buna göre FL öğrencilerinin Görsel-Uzamsal Zeka düzeylerinin AÖL, EML, İHL, KL, KML, SDAL ve TL öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir.

İçsel Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın FL ve AÖL ile KML, İHL ve TL arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin İçsel Zeka puan ortalaması 79,35 ve AÖL öğrencilerinin puan ortalaması 78,16'dır. Buna karşılık KML öğrencilerinin 69,27, İHL öğrencilerinin 67,98 ve TL öğrencilerinin ise 65,78'dir. Buna göre FL ve AÖL öğrencilerinin İçsel Zeka düzeyleri KML, İHL ve TL öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir.

Müziksel-Ritmik Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın FL ile AÖL, EML, KL, KML ve SDAL arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Müziksel-Ritmik Zeka puan ortalaması 71,58'dir. KL öğrencilerinin 58,23, EML öğrencilerinin 57,65, KML öğrencilerinin 57,50, AÖL öğrencilerinin 52,84 ve SDAL öğrencilerinin ortalaması ise 51,61'dir. Buna göre FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Müziksel-Ritmik Zeka düzeylerinin KL, EML, KML, AÖL ve SDAL öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir. Öte yandan TL öğrencileri ile AÖL ve SDAL öğrencileri arasında da anlamlı farklılaşma vardır. TL on ikinci sınıf öğrencilerinin Müziksel-Ritmik Zeka puan ortalaması 66,59, AÖL öğrencilerinin 52,84 ve SDAL öğrencilerinin ise 51,61'dir. Buna göre TL öğrencilerinin Müziksel-Ritmik Zeka düzeylerinin AÖL ve SDAL öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir.

Bedensel-Kinestetik Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın FL ile AÖL, KL ve SDAL arasında olduğu belirlenmiştir. FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Bedensel-Kinestetik Zeka puan ortalaması 75,56'dır. AÖL öğrencilerinin 65,18, KL öğrencilerinin 64,97 ve SDAL öğrencilerinin 62,04'dür. Buna göre FL on ikinci sınıf öğrencilerinin Bedensel-Kinestetik Zeka düzeylerinin AÖL, KL ve SDAL öğrencilerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu söylenebilir.

Meslek Liseleri İle Akademik Eğitim Veren Liselerdeki Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profilleri Arasındaki Farklılaşma

Tablo 5'de anadolu-fen liseleri, genel liseler ve meslek liselerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin çoklu zeka profilleri özetlenmiştir.

Tablo 5.
Anadolu-Fen, Genel ve Meslek Liseleri Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profilleri

Zeka Türü	Anadolu- Fen L			Genel L.			Meslek L.		
	N	X	Ss	N	X	Ss	N	X	Ss
Sözel Dilsel Zeka		67,45	13,19		69,39	10,68		67,98	11,86
Sosyal Zeka		80,67	10,68		82,11	8,08		79,90	10,51
Mantıksal-Matematiksel Zeka		76,94	11,93		68,47	16,18		62,86	16,35
Görsel – Uzamsal Zeka	170	64,39	15,64	54	64,34	16,42	196	61,72	17,93
İçsel Zeka		76,84	10,90		75,59	10,96		70,18	17,82
Müziksel- Ritmik Zeka		56,46	17,67		58,23	18,61		59,90	18,98
Bedensel – Kinestetik Zeka		66,28	15,49		64,97	17,70		69,05	16,31
Doğacı Zeka		68,14	14,95		66,23	17,73		67,89	16,63

Tablo 5’de, Anadolu-fen, genel ve meslek liseler şeklinde yapılan gruplamaya göre farklı zeka türlerine ilişkin öğrencilerin öz algı puanlarına yer verilmiştir. Buna göre çoklu zeka öz algı ortalama puanları çerçevesinde; Anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerin 56,46 (müziksel-ritmik zeka) ile 80,67 (sosyal zeka) arasında; genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin 58,23 (müziksel-ritmik zeka) ile 82,11 (sosyal zeka) arasında ve meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin 59,90 (müziksel-ritmik zeka) ile 79,90 (sosyal zeka) arasında olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan zeka türlerine göre ise; sözel zeka türünde 67,45 (Anadolu-fen liseleri) ile 69,39 (genel liseler) arasında; sosyal zeka türünde 82,11 (genel liseler) ile 79,90 (meslek liseleri) arasında; mantıksal-matematiksel zeka türünde 62,86 (meslek liseleri) ile 76,94 (Anadolu-fen liseleri) arasında; görsel –uzamsal zeka türünde 61,72 (meslek liseleri) ile 64,39 (Anadolu-fen liseleri) arasında; İçsel zeka türünde 70,18 (meslek liseleri) ile 76,84 (Anadolu-fen liseleri) arasında; müziksel-ritmik zeka türünde 56,46 (Anadolu-fen liseleri) ile 59,90 (meslek liseleri) arasında; bedensel-kinestetik zeka türünde 64,97 (genel liseler) ile 69,05 (meslek liseleri) arasında; doğacı zeka türünde ise 66,23 (genel liseler) ile 68,14 (Anadolu-fen liseleri) arasında olduğu görülmektedir.

Buna göre Anadolu-fen, genel ve meslek liseler şeklinde yapılan gruplamada da sosyal zeka türünün genel olarak yüksek olduğu; buna karşılık müziksel-ritmik zekanın genel olarak daha düşük olduğu söylenebilir. Liselere göre yapılan gruplama açısından bakıldığında ise Anadolu-fen liselerinin mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, içsel ve doğacı zeka türlerinde, genel liselerin sözel-dilsel ve sosyal zeka türünde, meslek liselerinin ise müziksel-ritmik ve bedensel-kinestetik zeka türlerinde diğerlerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Tablo 5’da belirtilen ortalamalar arasındaki farklılaşmanın anlamlı olup olmadığını belirleme yönelik olarak yapılan varyans ve Tukey HSD analizi sonuçları Tablo 6’de özetlenmiştir.

Tablo 6.
Anadolu-Fen, Genel ve Meslek Liseleri Şeklinde Yapılan Gruplamaya Göre Son Sınıf Öğrencilerinin Zeka Profillerindeki Farklılaşma

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p	Tukey HSD
Sözel Zeka	Gruplar Arası	154,254	2	77,127	,511	,600
	Grup İçi	62898,352	417	150,835		Yok
	Toplam	63052,606	419			
Sosyal Zeka	Gruplar Arası	215,250	2	107,625	1,014	,364
	Grup İçi	44279,110	417	106,185		Yok
	Toplam	44494,360	419			
Mantıksal-Matematiksel Zeka	Gruplar Arası	18086,711	2	9043,356	41,872	,000
	Grup İçi	90062,470	417	215,977		Anadolu-Fen L. ile Genel L Anadolu-Fen L. ile Meslek L Genel L. ile Meslek L.
	Toplam	108149,181	419			
Görsel – Uzamsal Zeka	Gruplar Arası	741,720	2	370,860	1,307	,272
	Grup İçi	118353,267	417	283,821		Yok
	Toplam	119094,987	419			
İçsel Zeka	Gruplar Arası	4287,575	2	2143,788	10,117	,000
	Grup İçi	88361,137	417	211,897		Anadolu-Fen L. ile Meslek L Genel L. ile Meslek L.
	Toplam	92648,712	419			
Müziksel – Ritmik Zeka	Gruplar Arası	1076,860	2	538,430	1,588	,206
	Grup İçi	141399,017	417	339,086		Yok
	Toplam	142475,877	419			
Bedensel – Kinestetik Zeka	Gruplar Arası	1067,116	2	533,558	2,042	,131
	Grup İçi	108976,785	417	261,335		Yok
	Toplam	110043,901	419			
Doğacı Zeka	Gruplar Arası	154,774	2	77,387	,298	,743
	Grup İçi	108315,863	417	259,750		Yok
	Toplam	108470,637	419			

Tablo 6’da Anadolu-fen, genel ve meslek liseler şeklinde yapılan gruplamaya göre öğrencilerin Mantıksal-Matematiksel Zeka ($F_{(2-417)}=41,872$ ve İçsel Zeka ($F_{(2-417)}=10,117$; $p<0,001$) puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Farklılaşmanın hangi lise grupları arasında gerçekleştiğini belirlemeye üzere yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre

Mantıksal-Matematiksel Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın Anadolu-fen liseleri ile genel ve meslek liseleri ve genel liseler ile meslek liseleri arasında olduğu belirlenmiştir. Anadolu-fen liseleri on ikinci sınıf öğrencilerinin Mantıksal-Matematiksel Zeka puan ortalaması 76,94, genel liselerdeki öğrencilerin 68,47 ve meslek liselerindeki öğrencilerin ise 62,86’dır. Buna göre Anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerini mantıksal-matematiksel Zeka düzeylerinin genel ve meslek liselerindeki öğrencilerin mantıksal-matematiksel Zeka düzeylerinden, genel liselerdeki öğrencilerin de meslek liselerindeki öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir.

İçsel Zeka açısından anlamlı farklılaşmanın Anadolu-fen liseleri ile meslek liseleri ve genel liseler ile meslek liseleri arasında olduğu belirlenmiştir. Anadolu-fen liseleri on ikinci sınıf öğrencilerinin İçsel Zeka puan ortalaması 76,84, genel liselerdeki öğrencilerin 75,59 ve meslek liselerindeki öğrencilerin ise 70,18’dır. Buna göre Anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerini İçsel Zeka düzeylerinin meslek liselerindeki öğrencilerin İçsel Zeka düzeylerinden, genel liselerdeki öğrencilerin de meslek liselerindeki öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksek olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Sosyal zeka türü tüm liselerde genel olarak yüksek; buna karşılık müziksel-ritmik zeka ile görsel uzamsal zekanın genel olarak daha düşüktür. Sosyal zekanın gelişmesine katkı sağlayan grupla çalışma, tartışma gibi iletişim ve etkileşim odaklı öğrenme-öğretme etkinliklerinin (Saban, 2002; Yavuz, 2001), eğitim programları çerçevesinde yer alan bütün derslerde sıklıkla uygulanabilen bir etkinlik olması (Açıkgöz, 2004; Korkmaz ve Yeşil, 2010b; Yeşil, 2011), bütün lise öğrencilerinde diğerlerine göre sosyal zekalarının daha çok gelişmesi sonucunu doğurmuş olabilir. Buna karşılık müziksel-ritmik ve görsel-uzamsal zekanın gelişmesine katkı sağlayacak resim yapma, renkleri kullanma, şarkı söyleme, ritmik ifadelerden faydalanma gibi etkinliklerin (Allen, 1997; Saban, 2002; Yeşil, 2002) ise daha çok resim ve müzik derslerinde kullanılması; diğer derslerde bu tür etkinliklere pek yer verilmemesi; bu derslerin ise eğitim programlarında genel olarak az ders saati içerisinde yapılması, bu iki zeka türünün öğrencilerde çok gelişmemesi sonucunu doğurmuş olabilir. Nitekim bu bulgu, literatürle de tutarlılık göstermektedir. Canoğlu (2004) tarafından Üsküdar Amerikan Lisesinde gerçekleştirilen bir araştırmada sözel-dilsel ve görsel-uzamsal zeka alanlarının “çok gelişmiş ve gelişmiş” öğrencilerin toplam oranının yüksek, buna karşın müziksel-ritmik ve doğacı zeka alanlarında “çok gelişmiş ve gelişmiş” öğrencilerin toplam oranının ise düşük olduğu belirtilmiştir. Ayrıca araştırmada en dikkat çeken sonucun; öğrencilerden hiçbirinde “gelişmemiş” zeka alanının olmaması olduğu ifade edilmektedir. Nitekim bu çalışmada da en düşük puanların alındığı görsel-uzamsal ve müziksel-ritmik zeka türlerinde öğrencilerin “orta” düzeyde oldukları belirlenmiştir.

Diğer taraftan, Gürçay ve Eryılmaz (2002) tarafından iki genel lisede öğrenim gören 1. sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırmada öğrencilerin zeka alanlarının eşit dağıldığı ve öğrencilerin sözel-dilsel zekası ve matematiksel-mantık zekalarının ön plana çıktığı ifade edilmektedir. Uysal ve Eryılmaz (2006) tarafından Çankaya, Keçiören ve Yenimahalle ilçelerinden seçilen, 7 lise ve 26 ilköğretim okulundan 1580 onuncu ve 2741 yedinci sınıf olmak üzere toplam 3721 öğrenci üzerinde yapılan bir araştırmada öğrencilerin kendilerini sosyal zeka alanında en güçlü, sözel-dilsel zeka alanında en zayıf olarak görmeleri ifade edilmektedir.

Her bir zeka türüne göre liseler değerlendirildiğinde; GSL öğrencilerinin FL öğrencileriyle birlikte sözel; AÖL öğrencilerinin FL ile birlikte mantıksal-matematiksel ve içsel; FL öğrencilerinin ise sözel, mantıksal-matematiksel ve içsel zekanın yanı sıra görsel uzamsal, müziksel-ritmik ve bedensel kinestetik zeka türlerinde diğer liselere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Öte yandan İHL ve KML öğrencilerinin mantıksal-matematiksel zeka düzeyleri diğer liselere göre anlamlı derecede daha düşüktür. Burada, AÖL ve FL öğrencilerinin mantıksal-matematiksel ve içsel zeka türünde diğerlerine göre daha yüksek özalgı puanına ulaşmış olmaları beklenen bir sonuçtu. Çünkü bu iki lise türü, diğerlerine göre daha çok matematik soruları yapan öğrencilerin sınavla girebildikleri lise türleridir (MEB, 2012a, 2012b). Benzer şekilde İHL ve KML öğrencilerinde mantıksal-matematiksel zeka özalgı puanlarının diğer lise türlerine göre daha düşük çıkması da beklenebilecek bir sonuçtu. Bu lise türlerinin meslek lisesi olması ve sözelde daha başarılı olan öğrencilerin buraları tercih etmeleri (MEB 2012a, 2012b); diğer taraftan yükseköğretim kurumlarına yerleşme konusunda tercih sisteminin ortaya çıkardığı yerleşme sorunları yaşamaları nedeniyle ilköğretim sonunda yapılan sınavlarda (SBS) düşük puanlı öğrencilerin bu liseleri tercih etmelerinin bu durum üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

Buna karşılık, özellikle müziksel-ritmik ve görsel-uzamsal zeka algılarında GSL öğrencilerinin; bedensel-kinestetik zeka türünde ise EML ve GSL öğrencilerinin diğer lise türlerine göre daha yüksek özalgı puanı almaları beklenirken bu zeka türlerinde de FL öğrencilerinin bu zeka türlerinde de daha yüksek özalgı puanı elde etmiş olmaları ilginç bulunmuştur. Zira GSL öğrencileri, bu okula yerleşirken ilgili alanlarında ayrıca bir yetenek sınavına girerek yerleşmektedirler. Diğer taraftan EML öğrencileri başta olmak üzere GSL öğrencilerinin derslerinde zihin-kas koordinasyonunu gerektiren derslerin yoğunluğu, diğer liselere göre daha fazla durumdadır. Bununla birlikte Bu iki çelişkili duruma bir açıklama getirilememiştir. Bu durum, lise öncesinde yapılan SBS dışındaki yetenek sınavlarının amacına tam olarak hizmet etmediği; eğitim programları çerçevesinde de öğrencilerin ilgili zeka türlerinin yeterince geliştirilemediği/belirginleştirilemediği şeklinde yorumlanabilir.

Mesleki ve akademik eğitim veren liseler gruplanarak incelendiğinde; genel olarak anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerin mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, içsel ve doğacı zeka türlerinde, genel liselerde öğrenim gören öğrencilerin sözel-dilsel ve sosyal zeka, meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin ise müziksel-ritmik ve bedensel-kinestetik zeka düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Bu sonuç genel olarak, lise türlerinin işlevi ve kuruluş amaçları dikkate alındığında beklenen bir durumdur. Bununla birlikte görsel-uzamsal zeka türünün de meslek lisesi öğrencilerinde daha gelişmiş olması beklenir. Ancak bu zeka türü, Anadolu-fen lisesi öğrencilerinde daha gelişmiş olduğu görülmüştür. Bu duruma bir açıklama getirmek oldukça güç

görünmekle birlikte, eğitim sistemi içerisindeki işlevi ve kendilerinden beklenenlere göre liselere öğrenci yerleştirmede bir sorun yaşandığı; işlevlerine göre liselerin öncelikle geliştirmek durumunda olduğu zeka türlerini geliştirmede pek işlevsel olmadığı söylenebilir.

Zeka türleri açısından farklılaşma incelendiğinde ise; Anadolu-fen liselerinde öğrenim gören öğrencilerini mantıksal-matematiksel zeka düzeyleri genel ve meslek liselerindeki öğrencilerden; genel liselerdeki öğrencilerin mantıksal-matematiksel zeka düzeyleri de meslek liselerindeki öğrencilerden anlamlı derecede daha yüksektir. Öte yandan anadolu-fen ve genel liselerde öğrenim gören öğrencilerini içsel zeka düzeyleri meslek liselerindeki öğrencilerden anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Sonuç olarak kısaca; liselere öğrenci yerleştirme sisteminde seçme sisteminden ve seçim ölçütlerinden kaynaklanan bir takım sorunların olduğu; ilköğretimden itibaren öğrencileri yetiştirme ve zeka alanlarına göre yöneltme konusunda yetersiz kalındığı; seçim sisteminde zeka türlerinin belirleyici etkisinin bulunmadığı; bunun yerine iş bulma, ekonomik gelir getirme, yükseköğretimde bir yere yerleşme gibi ölçütlerin öncelendiği; liselerin ise işlevlerine uygun olan zeka türlerini geliştirme ve belirginleştirme açısından pek işlevsel olmadığı söylenebilir.

Bununla birlikte eğitim sisteminin genel yapısı ve yöneltme işlevi, öğrenci seçme sistemi açısından gözden geçirilmesi; seçim sisteminin çoklu zeka kuramı çerçevesinde yeniden gözden geçirilerek yönlendirmede zeka profillerinin daha çok dikkate alınmasını gerektiren düzenlemelerin yapılması önerilebilir. Bu konuda veli, öğretmen ve öğrencilerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesinin de önemli olduğu belirtilmelidir. Özellikle GSL ve EML gibi özel yetenek odaklı okullara öğrenci alınmada daha dikkatli davranılması gerektiği; bu okulların bu yeteneklere sahip öğrenciler tarafından daha fazla tercih edilmesi için daha cazip hale getirici bir takım önlemlerin alınması; veli, öğretmen ve öğrencileri bu konuda bilinçlendirme çalışmalarına daha çok yer verilmesi önerilebilir. Böylelikle yükseköğretim kapısında yığılmış niteliksiz genç bir kitlenin ortaya çıkaracağı sorunlara da çözüm üretilebilir.

Diğer taraftan, okullardaki öğrencilerin zeka profillerini belirlemeye dönük öğrencilerin yanısıra, öğretmen ve velilerin de görüşlerinin alındığı yeni araştırmalarla bu araştırmanın sonuçlarının test edilmesi gerektiği; bu nedenle yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmelidir. Nitekim, alanyazında çoklu zeka kuramına ilişkin lise düzeyinde oldukça az araştırma bulunmaktadır. Nitekim bu durum Demirel (2000) ve Hürşen ve Özçınar (2008) tarafından da ifade edilmektedir. Bu yüzden farklı lise türlerinin öğrencilerin çoklu zeka profillerine etkisi ile ilgili sonuçlar yeterince tartışılmamıştır.

KAYNAKLAR/REFERENCES

- Açıkgöz, M. (2003). *Çoklu Zeka Kuramına Uygun Hazırlanan Alıştırma Yazılımının İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilgisi Dersindeki Akademik Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Allen, D. (1997). *The Effectiveness of multiple Intelligence Approach In A Gifted Social Studies Classroom*. Georgia College & State University.
- Armstrong, T. (1994). *Educational Leadership*. November. Alexandria: ASCD publishing.
- Balcı, A. (2000). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. TDFO Yayıncılık

Ltd: Ankara.

- Başaran, I. (2004). Etkili Öğrenme ve Çoklu Zeka Kuramı: Bir İnceleme. *Ege Eğitim Dergisi*, (5) 1, ss.5-12
- Bilgili, A., E. (2001). Bir Orta Öğretim Formatı Olarak Sosyal Lise. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı 14, Sayfa : 53-62
- Büyüköztürk, Ş. (2002). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. PegemA Yayıncılık: Ankara.
- Campbell, B. (1989). Multiple Intelligence in the Classroom, 10.10.2009'da <http://www.newhorizons.org/strategies/mi/campbell/3.htm> adresinden indirilmiştir.
- Canoğlu, İ. (2004). Eğitim Teknolojilerinden Yararlanarak Çoklu Zekanın Öğretimde Kullanımı Üzerine Bir Uygulama. *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, Volume 3 Issue 4: 102-109
- Çevik, K. (2007). İlköğretim İkinci Kademedeki Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Yönlendirme Etkinliklerinde Öğrenciyi Çok Yönlü Tanıma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Merkezi Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1: 73-81
- Demirel, Ö. (2000). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. PegemA Yayıncılık: Ankara.
- Ebezyer, J., Sharon, H. (1991). *Becoming A Secondary Science Teacher*. Merrill Prentice Hall Imprint. New Jersey:
- Gardner, H. (1993a). *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. Basic Boks: New York.
- Gardner, H. (1993b). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences 10 th Anniversary Edition*. Basic Boks: New York.
- Gardner, H. (1997). Multiple Intelligences as a Partner in School Improvement. *Educational Leadership*, 55(1): 20-21
- Gardner, H. (1999). *Intelligences Reframed: Multiple Intelligences for the 21. Century*. Basic Boks: New York.
- Gömleksiz, M., N., Kan, A., Ü. (2007). Yeni İlköğretim Programlarının Dayandığı Temel İlke ve Yaklaşımlar. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Merkezi Dergisi*, 3: 60-66.
- Gündeşli, F. (2006). *Çoklu Zeka Kuramı ve İlköğretim Kurumlarının Yönetim Yapısına Potansiyel Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gürçay, D., Eryılmaz A. (2002). Lise 1. Sınıf Öğrencilerinin Çoklu Zeka Alanlarının Tespiti Ve Fizik Eğitimi Üzerine Etkileri. *V. Ulusal Fen Bilimleri Ve Matematik Eğitimi Kongresi*. 16-17 Eylül, OTDÜ: Ankara
- Hoffmann, K. (1996). The Dilemma of Didactic Paradigms and The Practitioner's Challenges in Integrative Planning. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12: 95-99
- Hürşen, Ç., Özçınar, Z. (2008). Çoklu Zeka Kuramı Çalışmalarının İçerik Analizi Bakımından Değerlendirilmesi. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, Volume 1, Issue 5
- İlhan, A., Mirzeoğlu, D.E., Aktaş, İ., Demir, V. (2005). Çoklu Zeka Uygulamaları Doğrultusunda İşlenen Jimnastik ve Voleybol Ünitelerinin Öğrencilerinin Bilişsel ve Devinişsel Yönden Gelişimlerine Olan Etkisi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, III (1) 5-10
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Nobel Yayınevi: Ankara.
- Kepçeoğlu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: GÜ Gazi Eğitim Fakültesi.

- Korkmaz, Ö. ve Yeşil, R. (2010). The Effect of Groups Created on the Basis of Different Variables upon Success and Attitudes toward the Use of Technology, and Student Opinions. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. 2, 3500–3505. 05.05.2010'da www.sciencedirect.com adresinden indirilmiştir.
- Kökdemir, D. (2003). *Belirsizlik Durumlarında Karar Verme ve Problem Çözme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı.
- Kuzgun, Y. (1986). Meslek Seçiminde Kararsızlık. *Ankara Ün. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, sayı 1: 217-223
- Kuzgun, Y. (1996). *Akademik Benlik Kavramı Ölçeği*. MEB Talim ve Terbiye Kurul: İstanbul
- MEB. (2012a). Okullarımızın 2011 YGS Karneleri. 12.09.2012'de <http://www.arge40.com/girisarge.asp?sayfa=diger&tur=2> adresinden indirilmiştir.
- MEB (2012b). 2011 SBS 8 değerlendirmesi. 12.09.2012'de <http://www.arge40.com/girisarge.asp?sayfa=diger&tur=2> adresinden indirilmiştir.
- Özgüven, İ.E. (1998). *Bireyi Tanıma Teknikleri*. Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi (PDREM): Ankara.
- Saban, A. (2002). *Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim*. Nobel Yay. Geliştirilmiş II. Baskı: Ankara.
- Semerci, Ç. (2009). *Ölçme ve Değerlendirme*. Edit: E. Karip. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Turan, M., Akpınar, B. (2008). İlköğretim Türkçe Dersi İlk Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Ses Temelli Cümle ve Bitişik-Eğik Yazı Yöntemlerinin Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 18, Sayı: 1 Sayfa: 121-138.
- Uysal, E., Eryılmaz, A. (2006). Yedinci ve Onuncu Sınıf Öğrencilerinin Kendini Değerlendirmesiyle Bulunan Çoklu Zeka Boyutları Üzerine Bir Çalışma. *Hacettepe Ün. Eğitim Fak. Dergisi*, 30: 230-239.
- Yavuz, E. K. (2001). *Eğitim-Öğretimde Çoklu Zeka Teorisi ve Uygulamaları*. Özel Ceceli Okulları Yayınları. Ankara.
- Yeşil, R. ve Korkmaz, Ö. (2010). Reliability And Validity Analysis Of The Multiple Intelligence Perception Scale. *Education*, 131(1), 8-32.
- Yeşil, R. (2004). Demokrasi Eğitiminde Tartışmanın Yeri ve Önündeki Engeller. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu*, 295-302, Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 20-21 Mayıs 2004.

İletişim/Correspondence

Doç. Dr. Rüştü YEŞİL
Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Merkez Yerleşke Terme Cad. 40100 KIRŞEHİR
ryesil@ahievran.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Özgen KORKMAZ
Mevlana Üniversitesi Eğitim Fakültesi BÖTE Bölümü
Yeni İstanbul Cad. No: 235, 42003, Selçuklu/KONYA
okorkmaz@mevlana.edu.tr

